

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

פרשת אמור

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות שבת	לוח אור החיים
21:01	20:06	19:14*	י-ם
20:58	20:04	19:13	ת"א
21:01	20:07	19:16	חיפה
20:58	20:04	19:13	ב"ש

* לנותרים 40 דק': 18:54

אם אין דרך ארץ אין תורה

ולכן אם רוצה האדם להתכונן כראוי לקבלת התורה, צריך תחילה לזכור בכל יום שהוא מתקרב לקבלתה, וזאת אנו עושים על ידי הספירה, ולכן יש ענין מיד בתחילת הלילה לספור, שתהיה לו תזכורת לכל היום, ואמנם הראשונים היתה דעתה חזקה וכאשר היו נזכרים בדבר מה זה היה מלווה אותם כל היום, אבל בדורות האחרונים שהשכל חלש והדעת טרודה, אנו נזכרים בדבר לרגע, וברגע הבא אנו כבר שוכחים אותו, ובכדי לזכרו צריך לעשות לו הרבה תזכורות, אמנם ההלכה לא תשתנה, ואין צריך לספור שלוש פעמים ביום, אבל כאמור האדם השתנה והוא צריך לעשות תחבולות לחזק עצמו במצות התורה ולקיים את תכליתה, ואחד יספור כמה פעמים, וכמו שמספרים על הבבא סאלי שהיה סופר את העומר בכל פעם שהיה נזכר בימי העומר, אבל זכרון העומר בלבד מועיל לשלמים בתורה ובמידות כמותו, אולם לנו הקטנים צריך מעבר לכך לעשות חשבון בכל יום, מה התקדמתי האם היום אני יותר ראוי מאתמול לקבל את התורה, כמה התגברתי והתאמצתי.

והנה כאלף וחמש מאות שנה מאוחר יותר ממתי תורה, אחר חורבן בית שני, עשרים וארבעה אלף תלמידי ר' עקיבא נפטרו מחמת שלא נהגו כבוד זה בזה (כמבואר ביבמות ס"ב), ויש להבין האם רוב העולם באותו הזמן היו נוהגים כבוד זה בזה, הלא מקרה זה היה כאמור אחר חורבן בית שני, שעליו אמרו רבותינו (יבמות ט:) שבית שני אע"פ שהיתה בו תורה ולא עברו בו ח"ו על ג' עבירות החמורות, עבודה זרה גילוי עריות שפיכות דמים, מ"מ היתה בו שנאת חנם ובשל כך חרב הבית, ומעשה הידוע עם קמצא ובר קמצא (גטין נ"ה:) אירע קודם החורבן וגרם לו, א"כ הדור כולו היה נגוע, ומה נטפלו משמים לתלמידי ר' עקיבא יותר מכולם. ובכלל יש לשאול מדוע אנו מתאבלים על מותם, הלא עברו כמעט אלפים שנה ומה שייך להתאבל אחר אלפים שנה, ואולם כידוע האבל הינו על התורה שהיתה יכולה להיות בעולם אם כל תלמידי ר' עקיבא היו נשארים בחיים, שכן מחמישה תלמידיו האחרונים, ר' מאיר ור' יהודה ור' יוסי ור' שמעון ור' אלעזר בן שמוע, כל עולם התורה פרץ בפשט ובסוד, וא"כ אם כל העשרים וארבעה אלף היו נשארים כמה תורה היתה בעולם וקרוב לודאי שכל בני ישראל היו בני תורה.

אולם לפי המבואר לעיל, שהתורה הקדושה הינה תורת חיים, תורה המבקשת מן האדם לעשות ולחיות ע"פ התורה, ולא רק כל מיני מצוות מעשיות אלא גם מצוות הקשורות לליבו של האדם מחשבותיו והרגשותיו, והיינו המידות, ושם אין דרך ארץ אין תורה, דהיינו תורה כזו בורא עולם אינו מעונין בה, ואינה תורת אמת, אינה תורת חיים, ממילא מובן מדוע הקב"ה פגע בתלמידי ר' עקיבא, שהלא הם הולכים להיות התלמידי החכמים של הדור הבא, הם הולכים להעביר את התורה הקדושה הלאה, ואם אין בהם מידות טובות עדיף שימותו ולא ישארו בחיים והעיקר שלא יעבירו תורה בלי מידות, שאין הקב"ה רוצה בתורה כזו בלי מידות בלי שינוי בלי תיקון האדם, ובתורה כזו אין לו חפץ בה כלל. והדברים מבהילים.

אחים יקרים, למדנו מטרם ספירת העומר, ומדוע נצטרפו אליה מנהגי אבילות על תלמידי ר' עקיבא, נמצאים אנחנו כבר במחצית השניה של ספירת העומר, בואו וננצל את הימים הנותרים לעבודת המידות, לעבודת ה' בשמחה ביראה ובאהבה, שתקבע את רוחניותינו של כל השנה, כדברי הרש"ש בנהר שלום (דף לב ע"ב), שמקורם בווהר הקדוש.

בפרשתנו אנו קוראים על מצות ספירת העומר, שאנו נמצאים בעיצומה, ואמנם כידוע במשך הדורות נתווספו למצוה זו גם מנהגי האבילות על תלמידי ר' עקיבא, ולכאורה אין קשר בין ימי העומר למנהגי האבילות, ורק מפני שאירעו בימים אלו אנו נוהגים אבילות בימים אלו, אולם מדברי רבנו האר"י בשער הכונות מבואר שתלמידי ר' עקיבא נפטרו בדוקא בימי העומר, אמנם טעמו ע"פ הסוד אך עכ"פ הוא מלמד אותנו שימים אלו קשורים ובדוקא נפטרו תלמידי ר' עקיבא בימי העומר, ובס"ד במאמרנו נלך בדרך זו ונבאר את הדברים ע"פ הפשט, ותחילה נבאר מעלת ימי העומר ומהי עבודתם ותכליתם, ומזה נבוא לחבר בין ספירת העומר למנהגי האבילות הנוהגים בה.

כידוע מובא בראשונים (שבולי הלקט סי' רל"ו) טעם לימי הספירה מפני שכשיצאו ממצרים הובטחו שביום החמישים לצאתם יקבלו את התורה, וכמו שנאמר (שמות ג' י"ב) **וְהָיָה אֶת הָעָם מִמְצָרַיִם תַּעֲבֹדוּן אֶת הָאֱלֹקִים עַל הָהָר הַזֶּה**, תעבדו נ', דהיינו יום חמישים, ועם ישראל התכוננו לקבלת התורה וספרו יום יום עד לקבלתה, וכנגד זה קבעה התורה לנו לספור את העומר, אלא שיש להבין הרי הם קבלו את התורה ממש בפועל בהר סיני, וא"כ מה טעם יש לנו לספור, האם זה רק לזכרון בעלמא. ובכדי שנשיב על כך צריכים אנו להבין, מדוע לא ניתנה התורה מיד והיו צריכים להמתין חמישים יום.

והנה בווהר הקדוש מבאר רשב"י, שהשבוע יחול יום הילולתו, שמצות ספירת העומר נועדה להסיר את הווהמה מעם ישראל, ודימה זאת לספירת הזבה שסופרת שבעה ימים לטהרתה, ואמנם לא ביאר הווהר היאך מסירים את הווהמה, ולכאורה יש הבדל גדול ביניהם, ששם לא עצם היום מטהר, אלא בזה שבדוקת את עצמה שהיא טהורה, ואילו כאן לכאורה עצם הספירה די בזה. אולם לפי המבואר בדברי רבנו האר"י (שער הכונות סוף דרוש י"א) וז"ל: **גם טוב לאדם לכוין במ"ט ימים אלו לתקן כל אשר חטא בכל השבועה ספירות, והמשל בזה בהיותו בשבוע הראשון יכוין לתקן את אשר חטא ופגם בספירת החסד, ובשבוע השני יכוין לתקן את אשר חטא ופגם בספירת הגבורה וכן על דרך זה בשבעה השבועות**. עכ"ל. [נכבד נתחבר לפני כמה שנה ספר המבאר את כל עבודת המידות ע"פ הספירות, ונקרא שמו עומר התנופה, ועל אותו עיקרון נתחבר גם בדורנו ספר "וספרתם לכם", המבואר את עבודת המידות למעשה]. מבואר שימים אלו הם ימי עבודה, ועל ידי העבודה האדם מטהר את ליבו ומנקוהו, וזאת בודאי כונת הווהר הקדוש, שעל ידי הספירה תזכור בכל יום את עבודת המוטלת עליך, ותטהר עצמך. וגם עם ישראל שיצאו ממצרים ספרו חמישים יום, והכינו את עצמם בכל יום בעוד מידה טובה לקבל את התורה, וכך טיהרו את עצמם מטומאתם.

והנה כל שנה התורה ניתנת מחדש, אמנם לא בהר סיני ועם קול שופר, אך מתן תורה פרטי לכל אדם, וכאז כן היום הכל תלוי בהכנה של האדם, וההכנה היא סיקול וניכוש הלב מן המידות הרעות, וחרישת הלב וזריעתו במידות טובות, שהם באים על ידי מעשים טובים מחשבות טובות שאיפות רצונות, והתגברויות, ועליהם אמרו רבותינו (אבות פ"ג משנה י"ז) **רבי אלעזר בן עזריה אומר, אם אין תורה, אין דרך ארץ. אם אין דרך ארץ, אין תורה**. וכמו שדרך ארץ בלי תורה אינו שווה, שבאמת אינו דרך ארץ, ובשעת מבחן ייוכח באמת האדם, כך גם תורה בלי דרך ארץ. ועל כל אלה צריך השתדלות מרובה בימי ספירת העומר.

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל בכל, ולהצלחת כלל ישראל הנמצאים בכל מקום ואחר, הישמרו ויצילם מכל

הליכות וזהלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות לשבת (כללים בהלכות שבת)

פסיק רישיה דלא ניהא ליה

טז. נחלקו הראשונים בדין פסיק רישיה, דהיינו בעושה מלאכה שכתוצאה ממנה נגררת בודאי מלאכה אסורה, שזה אסור לכל הדעות, דהיינו אף לר' שמעון, מה יהיה הדין כאשר המלאכה האסורה שנעשית אינה נוחה לו, דעת התוספות (שבת ק"ג, ד"ה לא צריכא, ובעוד מקומות) לאסור, [והיינו מדרבנן מטעם שאינה מלאכת מחשבת, שהרי לא נוח לו במלאכת האיסור ואינו מכוין אליה, ולפי המתבאר בדברי התוספות שזה נחשב כמלאכה שאינה צריכה לגופה, א"כ לדעת הרמב"ם חייב שהרי הוא פוסק כר' יהודה שמלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה, ואפשר שלכן לא חילק בפסיק רישיה וכתב שחייב, והיינו אפילו אם לא נוח לו, ואולם האחרונים דנו רבות בדעת הרמב"ם, עיין בשו"ת יבי"א ח"ד (הא"ח סי' ל"ג)], והביאו ראיות מהרבה גמרות, ואילו דעת בעל הערוך (ערך סבר האחרון, הובא בתוס' שם). והטור (סי' ש"ב) הביא את שתי הדעות [ואולם ממה שהביא דעת התוספות באחרונה נראה שסובר כמותם, וכפי שהוא בעצמו מבין בדברי הרא"ש אביו, שכל סברא שכותב אחרונה הוא סובר כמותה]. ובבית יוסף הביא דעות הראשונים בזה, ודברי רבנו ירוחם שמנהג העולם להקל. ובשלחן ערוך (סי' ש"כ סעי' י"ח) כתב הדעות ושמנהג העולם להקל, ואולם מדברי האחרונים מבואר שדעת השו"ע להחמיר בפסיק רישיה דלא ניהא ליה [עיין במשנ"ב (ס"ק נ"ד), ובאריכות גדולה מדברי האחרונים בספר חזון עובדיה (שבת ח"ו עמ' ק"ח-ק"י)].

פסיק רישיה דלא ניהא ליה באיסור דרבנן

יז. וכל זה במלאכה האסורה מן התורה, אבל אם המלאכה האסורה שנגררת בהכרח מפעולתו בהיתר הינה אסורה מדרבנן, והעושה אותה לא נוח לו במלאכה האסורה, מבואר בדברי התוספות (שם סוף ד"ה לא צריכא) שזה מותר, וכן הכריעו גדולי האחרונים. [עיין בספר חזון עובדיה (שבת ו' עמ' ק"ח), שהאריך בזה]. ולא עוד אלא אפילו אם לא נוח לו, רק שהמלאכה הנעשית אינה מעניינת אותו כלל והוא לא נהנה ממנה, גם כן נחשב כאילו אינו נוח לו (ביאור הלכה סי' ש"כ סעי' י"ח ד"ה דלא ניהא ליה). ואולם אם נוח לו במלאכת האיסור, אע"פ שהמלאכה אסורה רק מדרבנן, אסור משום פסיק רישיה, וכמו שהוכיח המגן אברהם (סי' ש"ד ס"ק ה') מדברי הראשונים הנזכרים שלא התירו אפילו במלאכה דרבנן רק במקום שלא נוח לו, ושלא כתורות הדשן (סי' ס"ד) שהיקל בכל פסיק רישיה באיסור דרבנן.

מלאכת אומן

יח. כל ההלכות הללו נובעות מן הכלל שמלאכת מחשבת אסרה תורה, והנה מצאנו עוד הגדרה למלאכת מחשבת בדברי רש"י במסכת ביצה (י"ג, ד"ה אלא מאי), שהיא מלאכת אומנות, ולכן אדם שעושה ערימה מפירות שעוד לא עישר אותם, אע"פ שזה נחשב גמר מלאכה לגבי מעשרות, והם מתחייבים במעשרות, לגבי שבת אין זו מלאכת אומנות ופטור עליה בשבת. אמנם אין הכונה

שדוקא מעשה אומן חייב, שהרי בכל מלאכות שבת אפילו אם עשה מעשה הדיוט חייב, ורוב מלאכות שבת הינם מלאכות שכולם עושים אותם, וכמו בורר וטוחן ולש ואופה ואין אנו אומרים שדוקא מעשה אומן חייב. ולענ"ד כונת רש"י ברורה שדוקא בדבר שנחשב כגמר מלאכה לענין מעשרות והיינו חושבים א"כ להחשיבו גם כגמר מלאכה לענין שבת ויתחייב עליו מדין מכה בפטיש שהוא גמר מלאכה, על זה אומר רש"י שאינו נחשב כמלאכה בכדי שתחשב לגמר מלאכה, שכן מלאכת מחשבת אמרה תורה, והיינו מלאכה שיש בה אומנות ולא מלאכה כזו. אבל בכל מלאכה שעשה אותה כפי איך שהיתה במקדש, מתחייב עליה בין אם היא מעשה אומן או מעשה הדיוט.

שנים שעשאה

יט. נאמר בתורה (ויקרא ד' כ"ז) וְאִם נָפֶשׁ אֶתְּתָא תִּשְׁגָּה מֵעַם הָאָרֶץ בְּעִשְׂתָּהּ אֶתְּ מִצְוֹת ה', ולמדו רבותינו (שבת ג.), שדוקא העושה את כולה ולא העושה את מקצתה, יחיד ועשה אותה חייב שנים ועשו אותה פטורים. ואמנם נחלקו בגמרא (ז"א:.) חכמים ור' שמעון, דעת חכמים, שדוקא מלאכה שיכול היה לעשותה לבדה ועשאה בשנים פטור, אולם אם מלאכה זו אינו יכול לעשותה אלא בשנים, אז השנים שעשאה יהיו חייבים. ולעומתם ר' שמעון סובר שאפילו אם אי אפשר לעשות המלאכה אלא בשנים, פטורים. וכמובן יחיד ורבים הלכה כרבים, ולכן הלכה כחכמים, וכן פסק הרמב"ם (פ"א משבת הל' ט"ו וט"ו) וז"ל: כל מלאכה שהיחיד יכול לעשות אותה לבדו ועשו אותה שנים בשותפות, בין שעשה זה מקצתה וזה מקצתה, כגון שעקר זה החפץ מרשות זו והניחו השני ברשות אחרת, בין שעשו אותה שניהם כאחד מתחלה ועד סוף, כגון שאחזו שניהם בקולמוס וכתבו, או אחזו ככר והוציאוהו מרשות לרשות, הרי אלו פטורין. ואם אין אחד מהן יכול לעשותה לבדו עד שיצטרפו, כגון שנים שאחזו קורה והוציאוהו לרשות הרבים, הואיל ואין כח באחד מהן לעשותה לבדו ועשו אותה בשותפות מתחלה ועד סוף שניהן חייבין, ושיעור אחד לשניהן. עכ"ל. ומדברי הרמב"ם שכתב פטור נלמד שאינו אסור אלא מדרבנן, ולא כמו שרצו לומר כמה אחרונים שפטור מקרבן ומסקילה, אבל יש בו עשה של תורה לשבות ביום השבת. [וכן כתב בשו"ת יבי"א ח"ה (הא"ח סי' ל"ב אות ז'), ובח"ח (ס"ס ל"ח), וכן כתב בטבעת המלך על הרמב"ם (פ"א משבת הט"ו)]. ודע שאין זה דומה לחצי שיעור שאפשר שהוא אסור מן התורה לדעת הרמב"ם, שבחצי שיעור מדובר באדם שעשה את כל המלאכה רק לא היה בה שיעור, וכגון שבישל חצי שיעור, אבל בשנים שעשאה כל אחד מהם לא עשה מלאכה שלמה, ויש חיסרון במלאכה עצמה לא בשיעור. (שו"ת בנין ציון החדשות סי' קי"ג).